

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет філології

Кафедра української мови

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Когнітивні аспекти словотвору

Освітня програма: **“Українська мова і література”
Перший (бакалаврський рівень)**

Спеціальність: **014 Середня освіта
014.01 Українська мова та література**

Галузь знань: **01 Освіта/Педагогіка**

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “27” серпня 2019 р.

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	“Когнітивні аспекти словотвору”
Викладач	доктор філологічних наук, професор Грещук Василь Васильович
Контактний телефон викладача	050-519-18-67
E-mail викладача	ukrinst.pu.if@gmail.com
Формат дисципліни	денна
Обсяг дисципліни	90 год
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pu.if.ua/
Консультації	Обговорення загальнометодологічних аспектів індивідуальних науково-пошукових робіт
2. Анотація до курсу	
<p>Питання словотвору давно ввійшли як окремі освітній компонент в навчальні плани і освітні програми спеціальності «Філологія». Когнітивний аспект дослідження традиційних проблем морфеміки і словотвору дає можливість поглянути на ці проблеми з нових позицій. Когнітивна лінгвістика принципово змінює не лише прийоми вивчення таких складних і суперечливих явищ, як членованість, похідність, мотивація і фразеологізація, по-іншому трактується їх роль у словотвірній системі мови. Виділення саме цих процесів як основного об'єкта дослідження зумовлено їх особливим статусом бути механізмом формування мовної картини світу словотвірними засобами. Однією із основних проблем когнітивного підходу до мови є вивчення структури фіксації знань. Такі властивості слова, як мотивованість, похідність, подільність, фразеологічність є результатом пізнавального процесу як явища, пов'язаного з когнітивними процесами мовної свідомості. Когнітивний аспект передбачає аналіз мовних явищ у тісному зв'язку з носіями лінгвокультури. Центральним за такого підходу стає принцип антропоцентризму. З огляду на зазначене пропонується курс дасть змогу студентові поглибити свою лінгвістичну підготовку, по-новому поглянути на традиційні питання морфеміки та словотвору.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Мета курсу – сформувати в студентів антропоцентричний підхід до аналізу словотвірних явищ та морфеміки, доповнити структурно-системний аспект на морфеміку й словотвір когнітивним.</p> <p>Основні цілі вивчення курсу:</p> <ul style="list-style-type: none"> – простежити еволюцію поглядів на вузлові дериватологічні поняття; – з'ясувати основні положення і терміни когнітивної лінгвістики; – вивчити методики лінгвокогнітивного аналізу; – ознайомити студентів із категоризацією дійсності словотвірними засобами; – виявити роль словотвору у формуванні мовної картини світу; – окреслити когнітивні компоненти словотвірної мотивованості; – з'ясувати когнітивну структуру похідного слова; – ознайомити студентів із способами актуалізації дериваційний смислів у тексті. 	
4. Результати навчання (компетентності)	
<p>У результаті вивчення курсу студент повинен набути таких компетентностей:</p> <ul style="list-style-type: none"> – здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями; – здатність бути критичним і самокритичним; – здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел; – уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; – здатність працювати в команді та автономно; – здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; – здатність проведення досліджень на належному рівні; 	

<ul style="list-style-type: none"> – здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як когнітивну структуру, як засіб пізнання, зберігання і передачі інформації про дійсність; – здатність вільно оперувати спеціальною термінологією з лінгвокогнітології для розв'язання професійних завдань; – здатність здійснювати лінгвокогнітологічний аналіз словотвірних одиниць у текстах різних жанрів; – здатність застосовувати набуті знання про когнітивні аспекти словотвору у науково-дослідній і навчально-методичній роботі, у своїй майбутній професійній діяльності. 					
5. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			12		
практичні заняття			18		
самостійна робота			60		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
5	014 Середня освіта 014.01 Українська мова і література	3	Вибірковий		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Літера- тура	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Основні положення й терміни когнітивної лінгвістики. 1. Когнітивна діяльність людини. 2. Мовне бачення світу. 3. Когнітивна наука. 4. Категоризація дійсності. 5. Ментальні репрезентації. Когнітивна семантика. Концептуалізація. 6. Прототип. Фрейм. Стереотип. Сценарій.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	1, 2, 12, 13.	2 год, 2 год, 4 год. Опрацювати відповідні наукові джерела	3 бали 3 бали	Протягом семестру згідно з розкладом занять
Тема 2. О. О. Потебня та І. Я. Франко як предвісники лінгвокогнітології. 1. Когнітивізм у лінгвістичній концепції О.О. Потебні. 2. Засадничі ідеї когнітивної лінгвістики у філософсько- психологічній концепції І. Франка.	практичне заняття, самостійна робота	2, 5.	2 год, 4 год. Опрацювати відповідні наукові джерела	4 бали, 4 бали	Протягом семестру згідно з розкладом занять

3. Концепти «цілого чоловіка» та «революціонізму» в концептосфері І. Франка.					
<p>Тема 3. Мовна картина світу та засоби її формування.</p> <p>1. Картина світу в життєдіяльності людини. 2. Як здійснюється відображення картини світу в мові. 3. Роль лексики в пізнанні людиною дійсності та формуванні мовної картини світу. 4. Роль словотвору у формуванні мовної картини світу. 5. Метафоризація і її роль у створенні мовної картини світу.</p>	лекція, практичне заняття, самостійна робота	3, 7, 8, 12.	2 год, 2 год, 3 год.	3 бали 3 бали	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 4. Категоризація дійсності засобами словотвору.</p> <p>1. Логіко-лінгвальна категоризація дійсності та знань про неї. 2. Граматичні й лексико-семантичні способи вираження категорії мислення. 3. Роль словотвору в категоризації дійсності. 4. Основні словотвірні категорії в українській мові.</p>	лекція, практичне заняття, самостійна робота	2, 3, 4, 10, 13, 15.	2 год, 2 год, 3 год.	3 бали 3 бали	Протягом семестру згідно з розкладом занять
<p>Тема 5. Проблема подільності слова в когнітивному аспекті.</p> <p>1. Взаємозумовленість проблем фразеологізації морфемної структури і її подільності. 2. Фразеологізація морфемної структури на рівні лексичного</p>	практичне заняття, самостійна робота	1, 2, 4, 12.	2 год, 3 год.	4 бали 4 бали	Протягом семестру згідно з розкладом занять

<p>значення.</p> <p>3. Чинники фразеологізації морфемної структури на словотвірному рівні.</p> <p>4. Фактори фразеологізації морфемної структури на концептуальному рівні слова.</p> <p>5. Проблема ступенів подільності слова.</p>					
<p>Тема 6. Когнітивний аспект мотивології.</p> <p>1. Мотивованість – один із найважливіших діючих механізмів мови.</p> <p>2. Поняття «мотивованість» у сучасній лінгвістиці.</p> <p>3. Мотивованість і внутрішня форма слова.</p> <p>4. Статус внутрішньої форми слова у когнітивному аспекті.</p>	<p>лекція, практичне заняття,</p> <p>самостійна робота</p>	<p>2, 3, 4, 9, 10, 12.</p>	<p>2 год, 2 год, 3 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела</p>	<p>4 бали</p> <p>3 бали</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 7. Компоненти внутрішньої форми слова.</p> <p>1. Ментальний компонент внутрішньої форми слова в когнітивному аспекті.</p> <p>2. Мотиваційний компонент внутрішньої форми слова і його структура.</p> <p>3. Етнокультурний компонент мотиваційної структури слова.</p> <p>4. Модальний і оцінний компоненти мотиваційної структури слів.</p> <p>5. Інтерпретаційний компонент мотиваційної структури слова.</p> <p>6. Типи мотивованості в когнітивному аспекті.</p>	<p>практичне заняття,</p> <p>самостійна робота</p>	<p>4, 9, 11, 14.</p>	<p>2 год, 3 год.</p> <p>Опрацювати відповідні наукові джерела</p>	<p>3 бали</p> <p>4 бали</p>	<p>Протягом семестру згідно з розкладом занять</p>
<p>Тема 8. Когнітивна структура</p>	<p>лекція, практичне</p>	<p>1, 2, 3, 4, 10, 12,</p>	<p>2 год, 2 год,</p>	<p>3 бали</p>	<p>Протягом семестру</p>

похідного слова. 1. Когнітивна структура похідного слова. 2. Способи представлення когнітивної структури похідного слова у словотворчому контексті. 3. Значення слів у світлі теорії фреймів. 4. Взаємодія фрейму похідного слова і фрейму тексту.	заняття, самостійна робота	14.	3 год. Опрацювати відповідні наукові джерела	3 бали	згідно з розкладом занять
Тема 9. Вчення про текстову мотивацію. 1. Текстова мотивація слова як чинник сприймання і розуміння тексту. 2.Способи актуалізації дериваційних смислів в тексті і їх типологія 3. Поняття концептуального простору тексту. 4. Взаємодія дериваційний смислів в концептуальному просторі тексту.	лекція, практичне заняття, самостійна робота	2, 4, 6, 9, 10.	2 год, 2 год, 4 год. Опрацювати відповідні наукові джерела	3 бали 3 бали	
Підготовка і захист пошуково-дослідної роботи.	самостійна робота		24 год	40 балів	Протягом семестру

6. Система оцінювання курсу

Загальна система оцінювання курсу	Оцінювання здійснюється за національною на ECTS шкалою оцінювання на основі 100-бальної системи. (Див.: пункт “9.3. Види контролю” Положення про організацію освітнього процесу та розробку основних документів з організації освітнього процесу в ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» [Режим доступу]: https://nmv.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/118/2018/04/Polozhennia-pro-orhanizatsiiu-osvitnoho-protsesu-ta-rozrobku-osnovnykh-dokumentiv-z-orhanizatsii-osvitnoho-protsesu-v-DVNZ-%c2%abPrykarpatskyi-natsionalnyi-universytet-imeni-Vasyliia-Stefanyka%c2%bb.pdf). Загальні 100 балів включають: 40 балів за практичні заняття; 20 балів за самостійну роботу; 40 балів за підсумкову залікову роботу.
Вимоги до письмової роботи	Концептуально конкретне й емпірично довершене висвітлення питань.
Практичні заняття	Оцінюються за п'ятибальною системою.

Умови допуску до підсумкового контролю	Виконання усіх запланованих програмою дисципліни форм навчальної роботи, які підлягають контрольному оцінюванню. Мінімальна кількість балів для позитивного зарахування курсу – 50 балів.
--	---

7. Політика курсу

Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.

У випадку таких подій – реагування відповідно до Положення 1 <https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/10/%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B6%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D1%80%D0%BE-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D0%B1%D1%96%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D1%96%D0%B0%D1%82%D1%83-%D1%83-%D0%94%D0%92%D0%9D%D0%97-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%BD%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D1%83%D0%BD%D1%96%D0%B2%D0%B5%D1%80%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%82-%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%96-%D0%92%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8F-%D0%A1%D1%82%D0%B5%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B0.pdf?fbclid=IwAR2OZ7ieedYbWar3YLAu5arEPfHIWJvA8ahWmpLODcN6M2XRt7GPFip0uT8> і Положення 2 https://pnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/02/code_of_honor.doc?fbclid=IwAR14PNKG9iKdUn4NjsjoX0rOCZr7YVFeNGdlgE3J2alaDNsc_GiizOs3_NQ

8. Рекомендована література

1. Краткий словарь когнитивных терминов / Под общей редакцией Е. С. Кубряковой. Москва : Издательство МГУ, 1996.
2. Полужин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення. Ужгород : Вид-во «Закарпаття», 1999.
3. Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. Москва : Наука, 1988.
4. Сидорова Т. А. Когнитивный аспект традиционных проблем словообразования и морфематики. Архангельск, 2012.
5. Яремко Я. Сучасна політична термінологія : на перетині когніції та комунікації. Дрогобич : Посвіт, 2015.
6. Бацевич Ф. С. Когнітивне і лінгвальне в процесах вербалізації (на матеріалі аномальних висловлень). *Мовознавство*. 1997. № 6.
7. Венжинович Н. Ф. Концептуальна й мовна карти світу як похідні етнічних менталітетів. *Лінгвістичні студії*. Зб. наук. праць. Донецьк : ДонНУ, 2006, Вип. 14.
8. Голубовська. Етнічні особливості мовних картин світу. / 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Логос, 2004.
9. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004.
10. Скаб. М. В. Закономірності концептуалізації та мовної категоризації сакральної сфери. Чернівці : Рута 2008.
11. Снитко Е. С. Внутренняя форма номинативных единиц. Львов : Світ, 1990.
12. Вендина Т. И. Русская языковая картина мира сквозь призму словообразования (макрокосм). Москва : Индрик, 1998.
13. Фрумкина Р. М. Семантика и категоризация. Москва, 1991.
14. Хохлова Н. В. Лексическое значение и внутренняя форма как способы концептуализации мира природы (на материале говоров Архангельской области) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. Северодвинск, 2004.
15. Грещук Б. В. Словотвірні категорії і когнітивна категоризація дійсності. *Вісник Прикарпатського національного університету. Філологія*. Івано-Франківськ, 2012. Вип. 36–37.

Викладач: доктор філологічних наук, професор *Грещук Василь Васильович*